

Návrh nové koncepce oddělení pravěku

Petr Květina

Obsah:

Pravěké oddělení - stručná charakteristika	2
Návrh nové koncepce oddělení pravěku	3
1. Integrace	3
2. Komunikace	3
3. Prezentace	3
4. Požadavky na vedení ústavu	5
Přílohy:	7
Podpora týmové práce v oddělení pravěku. Horizontální propojování činnosti	7
Seznam a charakteristiky navrhovaných týmů	9
• <i>název týmu:</i> Analýza archeologických dat	9
• <i>název týmu:</i> Neolit	10
• <i>název týmu:</i> Laboratoř pro výzkum paleolitu (dále LVP)	11
• <i>název týmu:</i> Region Kutná Hora	13
• <i>název týmu:</i> Vliněves – zhodnocení terénního výzkumu	14
• <i>název týmu:</i> Výzkum a prostorová analýza sídelních struktur mladšího pravěku ...	16

v Praze 26.7. 2007

Pravěké oddělení - stručná charakteristika

abstrakt:

Pravěké oddělení je administrativně-správní jednotkou v rámci struktury Archeologického ústavu AV ČR Praha, v.v.i.

Oddělení integruje pracovníky, kteří se zabývají terénním a teoretickým výzkumem lidské kultury od jejích počátků až po dobu stěhování národů. Základní témata jsou vymezena podle chronologických intervalů s tím, že jednotlivé skupiny či jednotliví řešitelé se zabývají vybranými konkrétními problematikami. Patří k nim lovecko-sběračské populace starého a středního paleolitu, sídlištní archeologie neolitu[→], obchod a komunikace v pravěku Čech, prostorová analýza sídelních struktur mladšího pravěku Čech, vznik a rozvoj zpracování kovů ve střední Evropě, struktura a proměny osídlení regionu Kutná Hora[→].

Dalším dlouhodobým tématem je analýza, hodnocení a zveřejňování v minulosti realizovaných i aktuálních rozsáhlých terénních výzkumů jakými jsou např. Vliněves nebo Závist, přičemž nové techniky zpracování jsou realizovány týmem, pracujícím napříč odbornými odděleními Archeologického ústavu.

Pedagogicky působí pracovníci oddělení na: Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK v Praze[→], Katedře obecné antropologie FHS UK v Praze[→], Katedře praktické a experimentální archeologie FHS Univerzity Hradec Králové[→], Katedře archeologie FF ZU v Plzni[→], Katedra archeologie JČU České Budějovice[→].

seznam odborných pracovníků:

PhDr. Miroslav Dobeš
Mgr. Michal Ernée, Ph.D.
PhDr. Miloslav Chytráček, Ph.D.
doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc.
Mgr. Markéta Končelová
Mgr. Petr Květina, Ph.D.
Mgr. Ondřej Levínský
Mgr. Petr Limburský
Mgr. Jaroslav Řídký
doc. PhDr. Vladimír Salač, CSc.
PhDr. Ivana Fridrichová-Sýkorová, Ph.D.
PhDr. Radka Šumberová
Mgr. Filip Velímský

odborní pracovníci v důchodu:

PhDr. Petr Drda
PhDr. Jan Fridrich, CSc.
PhDr. Ivan Pavlů, DrSc.
prof. PhDr. Radomír Pleiner, DrSc.
doc. PhDr. Slavomil Vencl, DrSc.
PhDr. Marie Zápotocká, CSc.
PhDr. Milan Zápotocký, CSc.

administrativně-techničtí pracovníci oddělení v Praze:

Barbora Hružová - dokumentátorka

administrativně-techničtí pracovníci oddělení v Kutné Hoře:

Jana Poupová, Otto Vlasák, Libuše Kombercová, Jan Komberc, Dita Gygalová (na mateřské)

Návrh nové koncepce oddělení pravěku

motto: „Neptejte se co může oddělení udělat pro Vás, ale co Vy můžete udělat pro oddělení!“

Předkládaná koncepce oddělení pravěku vychází ze základní premise posílit výzkumnou integraci, tj. z dříve předloženého návrhu „Podpory týmové práce v oddělení pravěku. Horizontální propojování činnosti“ (viz příloha). Primárním cílem je zlepšit integraci, kommunikaci a prezentaci pracovníků oddělení.

1. Integrace

Integrace předpokládá, že se pracovníci budou do tématických týmů spojovat víceméně spontánně za účelem užší spolupráce při zpracovávání výzkumného materiálu širším metodickým záběrem. Týmová integrace nebude povinnou, ale doporučenou formou vědecké práce. Z integrace do týmu budou pro jeho členy plynout i určité hmotné výhody, např. podíl na finanční podpoře vydávané účelově pro potřeby týmu z ústavního rozpočtu (z toho plyne požadavek na rozpočtovou strategii Ústavu, viz níže). Týmy v tomto pojetí jsou chápány jako vnitroustavní jednotky (více k tomu viz přílohy: „Podpora týmové práce v oddělení pravěku. Horizontální propojování činnosti“ a připojený „Seznam a charakteristika jednotlivých týmů“).

2. Komunikace

Základem navrhovaného stylu spolupráce je komunikace jedinců mezi sebou, která bude probíhat na dvou úrovních:

- I. mezi členy daného týmu
 - jde o operační úroveň, na níž dochází k řešení konkrétních problémů a určování postupu prací
 - členové týmu by se měli setkávat minimálně 1x týdně
 - setkání týmu organizuje a řídí vedoucí týmu
 - II. mezi týmy a jednotlivci uvnitř oddělení
 - jde o taktickou úroveň, na níž dochází k diskusi o cílech a teoretických východiscích projektů
 - setkání členů pravěkého oddělení probíhá formou povinných odborných seminářů 1x měsíčně vždy poslední pátek v měsíci; organizátorem je vedoucí oddělení
- cílem seminářů je informovat o:
- A. tématech programově řešených jednotlivými týmy nebo jednotlivci
 - B. publikacích nebo konferenčních příspěvcích připravovaných ke zveřejnění týmy nebo jednotlivci
 - C. projektech, jimiž hodlají týmy nebo jednotlivci usilovat o grantovou podporu
 - D. aktualitách nebo zajímavých tématech v literatuře
- u bodů B a C se předpokládá, že všichni členové oddělení budou mít možnost se s podklady (texty, abstrakty apod.) předem seznámit.
- program seminářů bude sestavován vedoucím oddělení podle návrhů vedoucích týmů a to předem v půlročních periodách.

3. Prezentace

Výzkumné výsledky budou posuzovány podle úrovně a počtu prezentací jak směrem k odborné tak i laické veřejnosti. Oba druhy prezentace probíhají tištěnými výstupy, na internetu a ústními sděleními (konference).

A. tištěné výstupy

- Jedním z aktuálních úkolů (s ohledem na obecný cíl archeologické vědecké práce, kterým by mělo být stále lepší poznání zaniklých společností a kultur) je pokus o

usměrňování a koncentrování stále se zvětšujícího publikačního šumu, který vyplývá ze:

- stále se zvětšující produkce archeologických odborných textů;
 - skutečnosti, že produkce odborných textů je rozptýlená do množství periodik, a tudíž je obtížné získávat aktuální informace v širších kontextech;
 - potřeby optimalizovat vědecká sdělení, aby jejich informační náplň byla efektivněji využitelná.
- Řešení výše zmíněných problémů lze spatřovat v usměrňování publikační činnosti odborných členů oddělení tak, aby tato umožňovala optimální rozvoj vědeckého poznání a současně odpovídala současným požadavkům kladeným na výstupy vědecké práce (scientometrie), tj. odklon od kvantity publikační produkce směrem k její kvalitě navigované do zúženého kanálu. Tento princip by měl být zajištěn:
- a) monografiemi (nikoliv ve smyslu rozšířených nálezoých zpráv), které projdou vnitroustavním recenzním řízením (včetně monografií publikovaných renomovanými nakladatelstvími). I v případě publikované monografie se jeví jako užitečné informovat o výsledcích výzkumu formou zhuštěného sdělení v recenzovaném časopise.
 - b) články v zahraničních a českých recenzovaných časopisech (Památky archeologické, Archeologické rozhledy). Struktura odborného textu by zde měla vycházet ze standardu IMRAD.
 - c) výrazně snížením hodnocení dalších publikačních aktivit (konferenční sborníky, nerecenzované časopisy aj.), které by byly na úkor výše zmíněných bodů a) a b).
- Zveřejnění tištěných výstupů práce bude předcházet jejich prezentace a diskuse v rámci oddělení pravěku (viz oddíl „komunikace“).

B. internetová prezentace

Práci týmů i jednotlivců je v současnosti třeba více propojit s prezentací na internetu. Stávající podoba internetových stránek oddělení pravěku \Rightarrow současným nárokům nevyhovuje. Aby se internetová prezentace oddělení změnila z elektronické verze nástěnky na široce využitelný informační zdroj, je třeba, aby se zde objevily: aktuality \Rightarrow , charakteristiky konkrétních projektů \Rightarrow , osobní prezentace s bibliografií a možností stáhnout si elektronické separáty \Rightarrow , sylaby přednášek a seminářů \Rightarrow , apod. To vše dynamicky s častou aktualizací obsahu.

Jedním z důvodů, proč je za stávajícího stavu obtížné podobu webových stránek změnit, je jejich centralizovaná organizace a statická struktura, které neumožňují pružně reagovat na aktuální potřeby jednotlivců a týmů. Řešením by mohla být určitá decentralizace s ohledem na týmovou integraci. Konkrétně by každý tým měl mít právo vytvořit a spravovat vlastní internetovou stránku a prezentovat tak svou práci a své členy (viz schéma níže).

Internetová stránka oddělení bude fungovat jako základní informační rovina (abstrakt oddělení, seznam týmů a členů oddělení), ale hlavně jako rozcestník, směřující k podrobné prezentaci týmů a jednotlivců, což však už bude v režii internetových prezentací vlastních týmů. Jako příklad může sloužit webová stránka www.bylany.com.

C. ústní prezentace

- součástí odborné prezentace pracovníků oddělení je aktivní účast na konferencích. V rámci hodnocení je třeba rozlišovat mezi:
 - celosvětovými a evropskými kongresy
 - konferencemi s mezinárodní účastí

- oddělení pravěku nedisponuje žádným pracovníkem, který by řídil administrativní agendu pracoviště. Pokud by vedení této administrativní činnosti mělo být převedeno na již existující pracovníci-dokumentátorku, vedlo by to logicky ke snížení efektivity její systémové pracovní náplně a bylo tak ve svém důsledku kontraproduktivní.

Přílohy:

1. Dříve předložený koncept „Podpora týmové práce v oddělení pravěku. Horizontální propojování činnosti“.
2. Seznam a charakteristiky navrhovaných týmů zpracovaný z iniciativy potenciálních vedoucích týmů

Podpora týmové práce v oddělení pravěku. Horizontální propojování činnosti.

stávající stav:

- Oddělení pravěku existuje v současnosti pouze jako administrativní jednotka.
- Badatelská integrace a vytváření týmů zde není obvyklé.
- Jednotliví odborní pracovníci oddělení nemají informace o tom, čím se jejich kolegové zabývají, někdy dokonce řeší obdobné problémy paralelně.
- Na pracovišti nedochází k odborné diskusi např. o navrhovaných grantových projektech, probíhajících výzkumech nebo již dokončených pracích.
- V rámci oddělení pracují sub-jednotky bez jednoznačně definovaného statutu (základna Kutná Hora, paleolitická laboratoř).

proč to změnit:

- Současné nároky na úroveň vědecké práce mnohdy přesahují možnosti jednotlivců.
- Do renomovaných recenzovaných nebo přímo impaktovaných časopisů je velmi obtížné se jako jednatel prosadit (a v podstatě nemožné je to v případě vědeckých elévů).
- Metodologické a technologické možnosti (např. počítačového zpracování a analýzy dat) procházejí dnes tak rychlým vývojem, že není v možnostech jednotlivce je v plné míře zvládnout a využít.
- Profesní růst začínajících odborných pracovníků (např. doktorandů) je při stávajícím stavu nadměrně obtížný a adepty vědecké práce to demotivuje. Přitom jsou to právě juniorští badatelé, kteří jsou přístupní technickým a technologickým novinkám a tyto své schopnosti mohou nabídnout již etablovaným vědcům.
- Na rozdíl od mladších a méně zkušených odborných pracovníků je starší a etablovaný badatel spíše schopen vytvořit smysluplný projekt a získat pro jeho řešení grantové prostředky. To souvisí též se snazším přístupem k archeologickým pramenům pro tuto kategorii vědců. Na druhou stranu jsou zde často analytické postupy založené na počítačových technologiích aplikovány formou placených externích subdodávek.

jak to změnit:

- V obecné rovině spočívá řešení v badatelské integraci v rámci vyvážených vědeckých týmů.
- V konkrétní rovině by měl být vedením ústavu vytvářen tlak na:
 - a) etablované badatele ve smyslu zakládání týmů a jejich odborného vedení.
 - b) juniorské badatele ve smyslu integrace do týmů a nalezení možností, jak v jejich rámci odborně přispět.
 - c) spolupráci týmů a badatelů, a to jak v rovině odborné diskuse, tak i při zpracování a analýze archeologických pramenů a dat.

- d) kolektivní publikování výsledků týmové spolupráce s akcentem na renomované odborné časopisy.
- Pro konkrétní potřeby týmů (např. zaškolení pracovníka-doktoranda v nové technologii) by bylo možné požádat vedení ústavu o udělení účelové podpory z ústavních prostředků.
 - Při výročním hodnocení odborných pracovníků by mělo být jedním z kritérií jejich týmová integrace.

co by to fakticky znamenalo:

- Oddělení pravěku zůstane jako administrativní jednotka v rámci archeologického ústavu.
- Vedoucí oddělení bude zajišťovat spojení mezi týmy, koordinaci jejich činností a organizování společných setkání.
- V odborné rovině se činnost bude segmentovat do týmů. Týmy budou vytvářeny na základě jednotícího prvku nebo prvků. Jejich společným jmenovatelem mohou být např.:
 - o otázky chronologické (např. Laboratoř pro výzkum paleolitu),
 - o regionální (např. Region Kutná Hora),
 - o metodické (např. analýza archeologických dat),
 - o tematické (např. zpracování velkého terénního výzkumu typu Vliněves).
- V čele týmů by stáli vedoucí, kteří by zajišťovali a garantovali jejich činnost. Vytvoření týmů bude schvalováno vedením ústavu.
- Vedoucí týmu může požadovat od stávajícího nebo potenciálního člena týmu osvojení si konkrétních dovedností podle potřeb týmu. Pro tyto účely by bylo možné formou účelové podpory žádat prostředky z ústavního rozpočtu.
- Členové týmů nemusí být členy pravěkého oddělení (přímo se zde nabízí týmová integrace s pracovníky oddělení záchranných výzkumů). Jednotlivec může být členem i více týmů.

Seznam a charakteristiky navrhovaných týmů

- Analýza archeologických dat (vedoucí P. Květina)
- Neolit (vedoucí I. Pavlů)
- Laboratoř pro výzkum paleolitu (vedoucí I. Fridrichová-Sýkorová)
- Region Kutná Hora (vedoucí R. Šumberová)
- Vliněves – zhodnocení terénního výzkumu (vedoucí P. Limburský)
- Výzkum a prostorová analýza sídelních struktur mladšího pravěku (vedoucí M. Chytráček)

Seznam a charakteristiky jednotlivých týmů vycházejí z návrhů vytvořených pracovníky oddělení pravěku. Jsou tedy výsledkem celkového konsensu, který je nutným předpokladem pro realizaci a úspěch navrhované reformy.

- *název týmu:* Analýza archeologických dat

vedoucí týmu: Mgr. Petr Květina, Ph.D.

členové týmu a jejich role v práci týmu:

Mgr. Alžběta Danielisová, extra-site GIS – lokality v širším kontextu, analýzy sídelních areálů a regionů

Mgr. Petr Květina, Ph.D., intra-site GIS, statistická analýza archeologických dat.

Mgr. Jan Mařík, Ph.D., intra-site i extra-site GIS, tvorba databází, webová prezentace GIS dat

abstrakt:

Cílem týmu je testovat a provádět analýzy archeologických dat prostřednictvím takových metod, které vedou ke kvalitativně novým výsledkům a interpretacím. Práce týmu se zaměřuje jak na otázky intra-site analýzy (např. výzkum formativních procesů archeologického materiálu), tak i na prostorové analýzy lokalit v širším kontextu (výzkum zázemí, analýza terénu, archeologická predikce).

Práce týmu je možné využít pro řešení daných problémů i ostatními badatelskými kapacitami v rámci ústavu. V této oblasti může skupina zajistit praktické řešení otázek spojených se zpracováním dat (vytvoření grafických výstupů, plánů včetně zprostředkování mapových podkladů).

Metodologie týmu je podložena teoretickým studiem, vztahujícím se zejména k sídelní archeologii, pravěké a raně středověké ekonomice a hospodářství.

konkrétní projekty:

1. analýza prostorových vztahů a formativních procesů na lokalitě Dobrovíz a Vliněves. Rekonstrukce sídelních jednotek na sídlišti.
2. zázemí „center“ – hospodářský a ekonomický potenciál v sídelních areálech pravěkých a raně středověkých opevněných lokalit
3. Fiumenidisi castle (Sicílie) - testování dokumentačních metod (3d skener, 3d fotogrametrie)
4. Intergraph Registered Research Laboratory – softwarová podpora gis projektů využívající software GeoMedia.
5. mapa MADB (mapa archeologických dokumentačních bodů) – převod databáze L. Hrdličky do GIS a příprava publikace.
6. organizování sekce „Space for people and their stuff: Intra-site spatial analysis of settlement“ a sekce „Central places and their hinterland“ v rámci 13. konference EAA v Zadaru v září 2007

7. univerzitní výuka: semestrální kurz „Aplikovaná informatika v archeologii“ pro studenty Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK v Praze a studenty Katedry praktické a experimentální archeologie FHS Univerzity Hradec Králové. Jednotlivé přednášky pro katedry archeologie FF MU v Brně a Univerzity v Nitře.

požadavky (personální, věcné, legislativní):

-výhledově by bylo užitečné zaměstnat IT technika, který by poskytoval odborný servis nejen pro členy týmu

- *název týmu:* Neolit

vedoucí týmu: PhDr. Ivan Pavlů, DrSc.

členové týmu a jejich role v práci týmu:

Mgr. Markéta Končelová, sídelní struktura regionů, chronologie LnK

Mgr. Petr Květina, Ph.D., neolitická sídliště, zacházení s odpadem, správa databáze Bylany

PhDr. Ivan Pavlů, DrSc., vedení, ideová a integrační role, organizace seminářů

Mgr. Jaroslav Řídký, sídelní areály v mladém neolitu, fenomén rondelů, neolit a chalkolit na Předním Východě

PhDr. Radka Šumberová, komplexní analýza neolitických sídlišť a objektů, lokální chronologie

PhDr. Marie Zápotocká, CSc., konzultace pro problematiku středního a malšího neolitu

PhDr. Milan Zápotocký, CSc., konzultace pro problematiku pozdního neolitu/raného eneolitu

abstrakt:

Cílem týmu je platforma ideové komunikace a integrace, což by mělo vést k dalšímu rozvíjení výzkumu neolitu, který má v Archeologickém ústavu AV ČR Praha dlouhou tradici. Svým složením zajišťuje tým generační návaznost, což se dosud nejen v pravěkém oddělení jeví jako problém.

Spolupráce týmu se předpokládá na několika úrovních:

- Teoretická a ideová úroveň zahrnuje vzájemné sdílení poznatků získaných v terénu, odborné literatuře a na konferencích. Součástí je i organizace „Seminářů Bylany“, které jsou pořádány 4 x ročně a slouží k rozvíjení komunikace a odborné diskusi nad předem vybranými tématy. Semináře jsou otevřeny pro všechny, které konkrétní diskusní téma osloví. Upřednostňuje se širší neolitická problematika a metodologické problémy s tím související.
- Správa a využití nálezového souboru a dat z lokality Bylany u Kutné Hory. V rámci projektu velkoplošného výzkumu neolitického sídliště, které dodnes tvoří největší souvisle odkrytou plochu tohoto druhu v Čechách, bylo získané velké množství archeologických informací. Ty byly v průběhu zpracování zahrnuty jako data do komplexního systému dokumentace. Správa, aktualizace a koordinované využití tohoto souboru bude jedním z úkolů týmu. Dalším úkolem bude podněcovat k vytváření dalších databázových systémů z jiných lokalit nebo regionů. Využívání těchto velkých srovnávacích systémů by mělo vést ke kvalitativně lepším výsledkům studia neolitické společnosti a kultury.
- Neolit a chalkolit na Předním Východě. Pracovníci Archeologického ústavu Praha se již několik let podílejí na výzkumech z uvedených období v provincii Cappadocia (střední Turecko) pod vedením zástupců Istanbulské univerzity a místních muzeí a pracovníci Archeologického ústavu Praha zde spolupracují již několik let. Konkrétně

jde o terénní výzkum lokalit Güvercinkayasi a Tepecik a do budoucna se počítá se zapojením do povrchového průzkumu oblasti Cappadocie.

- o Zpracování grantových projektů a jejich publikace, v současnosti jde o témata: „Odpad na neolitickém sídlišti“ a „Artefakty v neolitické společnosti. Jejich statusy a role“.

konkrétní projekty:

1. organizace odborných Seminářů Bylany, obvykle s frekvencí 4x ročně, jinak podle potřeby a zájmu.
2. publikace systému „Neolitické sídliště v Bylanech - základní databáze“ (2007) a příprava jeho zveřejnění na internetu v rámci www.bylany.com.
3. lokalita Chotěbudice - srovnávací soubor keramiky LnK, analýzy archeozoologického materiálu, grantový projekt „Vnitřní a vnější vazby neolitického sídelního areálu“
4. Grantové projekty „Odpad na neolitickém sídlišti“ (ukončeno, publikační příprava) a „Artefakty v neolitické společnosti. Jejich statusy a role“.
5. spolupráce na výzkumech ve středním Turecku: lokalita Güvercinkayasi (I. Pavlů, J. Řídký) - zpracování ostatní kamenné industrie z uvedeného naleziště v týmu prof. Sevil Gülcür. Kromě morfologického vyhodnocení souboru jde o situační analýzy v rámci areálu. Lokalita Tepecik (J. Řídký). Zpracování části kamenné industrie na uvedené lokalitě v týmu doc. Erhana Bicakci. Možnosti podobné jako u předchozího. Do budoucna se počítá se zapojením do povrchového průzkumu oblasti Cappadocie.
6. univerzitní výuka:
 - semestrální kurzy „Počátky keramiky“ a „Úvod do etnoarcheologie“ pro studenty Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK v Praze a studenty Katedry praktické a experimentální archeologie FHS Univerzity Hradec Králové.

-
- *název týmu:* Laboratoř pro výzkum paleolitu (dále LVP)
vedoucí: PhDr. Ivana Fridrichová-Sýkorová, Ph.D.

členové týmu a jejich role:

PhDr. Ivana Fridrichová-Sýkorová, Ph.D., vedení laboratoře a základny; vedení terénních výzkumů; vědecké zpracování nálezů a materiálu; typologická, metrická, morfometrická analýza KŠI; obecné hodnocení KŠI

Doc. PhDr. Jan Fridrich, DrSc., sídelně geografické, geologické, geomorfologické a kulturní analýzy paleolitických nalezišť; morfometrické analýzy KŠI; kresebné a fotografické dokumentace nálezů

Mgr. Ondřej Levínský, vedení terénních výzkumů, zpracování KŠI, hodnocení paleolitických nalezišť

abstrakt:

Cílem „Laboratoře pro výzkum paleolitu“ je studium nejstaršího osídlení Čech v době lovecko-sběračského stupně vývoje lidské společnosti. Specializuje se na nejstarší, starý a střední paleolit, na ostatní paleolit a mezolit podle momentální potřeby.

Vede specializované výzkumy, jejich zpracování a vyhodnocení. Provádí vědecké zpracování výzkumů (typologické, morfometrické, sídelně geografické aj.), které publikuje v podobě monografií, studií a článků. Poskytuje konzultace, posudky, vyhodnocení a zpracování nálezů a výzkumů dalších autorů nebo subjektů.

Účastní se mezinárodních i domácích konferencí, symposií, seminářů a pod., pořádá pracovní setkání, kulaté stoly a symposia s tematikou odvozenou od práce LVP. Spolupracuje

s podobnými institucemi (vědecké ústavy, univerzitami a pod.) v ČR i v zahraničí. Spolupracuje s emeritními věd. pracovníky nejrůznějších oborů. Zajišťuje krátkodobé pobyty a studium domácích a zahraničních badatelů a studentů se zaměřením na nálezy LVP.

Provádí výuku vysokoškolských studentů se zaměřením na paleolit (FF UK, FHS UK v Praze, ev. dalších univerzit), vede a vychovává mladé odborné a vědecké pracovníky se zaměřením na paleolit.

Provádí cílenou propagační činnost ve vědecko-populárních a dalších veřejných médiích.

objekt Kvíllice

abstrakt:

Laboratoř pro výzkum paleolitu sídlí od r. 1999 v objektu ARÚ Praha v Kvílicích u Slaného. Pracovníci LVP využívají objekt ke zpracovávání kolekcí KŠI z různých nalezišť, dále ke zpracovávání souborů získaných ze záchranných výzkumů, k pořádání příležitostných workshopů, přijímání zahraničních i tuzemských návštěv specialistů na období paleolitu atd.

Objekt disponuje prostorami, které po dokončení rekonstrukce budou provozovány jako depozitáře Archeologického ústavu Praha (spravuje M. Dobeš). Dosud jsou zde nálezy uskladněny v provizorních podmínkách.

Budova je zároveň určena pro potřeby ostatních archeologů. Původní záměr souvisel s možností zde zpracovávat rozsáhlejší nálezové soubory, ale pro tento účel nebyl objekt dosud ve větší míře využit. Do budoucna se nabízí možnost využít areál pro základní zpracování a evidenci nálezů z aktuálně probíhajících záchranných výzkumů Archeologického ústavu. To je zatím znemožněno tím, že objekt v Kvílicích nedisponuje tzv. mokřými laboratořemi, tedy možností základního omytí archeologických nálezů. To se do budoucna jeví jako důležitý úkol k řešení.

konkrétní projekty LVP:

1. publikování monografie: Fridrichová-Sýkorová, I.: Počátky staropaleolitických drobnotvarých industrií v Čechách – Hořešovičky, o. Kladno
2. grantový projekt: Braškov – nové naleziště starého acheuléenu ve středních Čechách (DB06P01OPP006)
3. spolupráce a organizace pracovních setkání:
 - mezinárodní spolupráce s Archeologickým ústavem Univerzity Wrocław (od r. 2004);
 - každoroční setkání paleolitiků Čech, Moravy a Slezska (spolupráce s ARÚ Brno – prof. J. Svoboda)
4. univerzitní výuka:
 - semestrální přednáškový kurz „Vybrané kapitoly ze staršího a středního paleolitu“[→] pro studenty Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK v Praze
 - semestrální přednáškové kurzy „Homo faber I“, „Antropologické otázky paleolitu a mezolitu I“ a „Kulturní vývoj paleolitu a mezolitu I“ pro studenty Katedry obecné antropologie[→] Fakulty humanitních studií UK v Praze.

požadavky (personální, věcné, legislativní):

- výhledově by bylo potřebné zaměstnání specialisty na kvartérní geologii
 - je třeba systémově dořešit celou ústavu využití objektu v Kvílicích. Pro účely základního zpracování nálezů by zde bylo nutné vybudovat „mokrou“ laboratoř.
-

- *název týmu:* Region Kutná Hora
vedoucí: PhDr. Radka Šumberová

členové týmu a jejich role:

Mgr. Petr Květina, Ph.D., archeologická mapa regionu, grafické výstupy a plány

PhDr. Ivan Pavlů, DrSc., ideová a integrační role, proměny osídlení v neolitu

PhDr. Radka Šumberová, analýzy sídelních areálů, vývoj osídlení v jednotlivých chronologických etapách (doba bronzová – doba římská), památková péče

Mgr. Filip Velímský, změny a vývoj sídelní struktury v raném středověku, mapy raně a vrcholně středověkého osídlení, záchranné výzkumy

Mgr. Markéta Končelová (doktorand na grant), neolitické osídlení regionu, záchranné výzkumy

Mgr. Hana Brzobohatá (spolupracovník na dohody), analýzy antropologického materiálu

abstrakt:

Cílem týmu je prostřednictvím variabilní metodologie zahrnující komplexní prostorovou analýzu vyhodnocovat archeologické prameny vybraného území a studovat dlouhodobé působení kulturních aktivit v regionu.

Tým navazuje na původní neolitické projekty výzkumu v Bylanech ze šedesátých až osmdesátých let a vědeckou činnost pracoviště v Kutné Hoře, které v průběhu devadesátých let rozšířilo okruh zájmu na celý pravěk i raný středověk. Pracoviště nahradilo i nedostatek lokálních pracovníků jak v muzeu, tak v památkové péči, a provádí systematicky záchranné akce včetně komplexního dozoru nad stavební činností v regionu. V důsledku této aktivity disponuje dnes pracoviště v Kutné Hoře aktuálními informacemi a daty vztahujícími se k pravěku a ranému středověku regionu Čáslav-Kutná Hora-Kolín (východní část).

Výhodou výběru tohoto regionu pro zaměření týmu je i to, že množství přírůstků je zde optimálně vyrovnané a dovoluje jednak rychlé zpracovávání, jednak jejich bezprostřední využívání pro aktualizaci poznání pravěku této oblasti. Tento prakticky nepřerušovaný cyklus získávání – zpracování – využití archeologických nálezů je svým způsobem u nás unikátní. Je podmíněn jistou vyrovnaností kvantity a kvality archeologických pramenů, průměrnou stavební činností v oblasti a v neposlední řadě sešlým pracovním týmem, který zde dlouhodobě působí.

Tato situace je předpokladem kvalitní teoretické práce, která by mohla být za stávajících podmínek v nejbližších letech uskutečněna. Vlastní záchranné akce nelze považovat do budoucna za nezbytné a limitující zejména, kdyby se změnila situace v koordinaci odpovědných institucí v tomto směru. Tým má za dnešního stavu všechny předpoklady koncentrovat se v nejbližších letech na teoretickou práci ve vymezených geografických hranicích, což by se mohlo stát i jistým příkladem pro podobnou práci v jiných oblastech.

konkrétní projekty:

1. archeologické mapy regionu a databázový katalog archeologických pramenů
2. analýzy geografických modelů regionu (spolupráce s týmem „Analýza archeologických dat“).
3. vývoj osídlení v jednotlivých chronologických etapách (doba laténská a římská, raný středověk)
4. sídelní struktury regionu ve středověku v závislosti na různém typu řídicího centra (hradiště - Malín, klášter - Sedlec, město – Čáslav / Kutná Hora)

5. zpracování jednotlivých lokalit a analýzy sídelních areálů (Čáslav- Na Skále, Jakub, Chotusice, Malín, Sedlec-Mokřiny)
6. památková péče, záchranné výzkumy
7. prezentace týmu a projektů v rámci www.bylany.com
8. tématická kooperace s vysokoškolskými pracovišti, především s Katedrou praktické a experimentální archeologie FHS Univerzity Hradec Králové.
 - cílené experimenty v prezentaci archeologických nálezů a jejich využití pro laickou i odbornou veřejnost (využití základny v Bylanech)
 - semestrální kurz „Velkoplošné výzkumy“ pro studenty Katedry praktické a experimentální archeologie FHS Univerzity Hradec Králové.

požadavky (personální, věcné, legislativní):

- vzhledem ke koncepci týmu, která nespadá zcela pod žádné stávající oddělení a má dlouhodobou perspektivu, by bylo možno uvažovat o samostatném zařazení v rámci struktury ústavu
- M. Končelová - po ukončení doktorského studia perspektivní pro práci v týmu
- H. Brzobohatá - perspektivní pro práci v týmu, příp. antropologický servis pro jiná oddělení

-
- *název týmu:* Vliněves – zhodnocení terénního výzkumu

vedoucí týmu: Mgr. Petr Limburský

členové týmu a jejich role v práci týmu:

Mgr. Petr Limburský, koordinace prací, spolupráce na zpracování starobronzové komponenty, příp. dalších výběrových témat

PhDr. Miroslav Dobeš, zhodnocení eneolitické komponenty

oslovení spolupracovníci (role v týmu a vymezení rozsahu práce je v jednání a v případě dohody bude upřesněno)

Mgr. A. Danielisová

Doc. L. Jiráň

abstrakt:

Cílem týmu je na základě současného stavu terénního výzkumu ve Vliněvsi provést vyhodnocení získaných archeologických dat. Vedle vztahu a výpovědi těchto dat k současnému stavu poznání patří mezi výrazně limitující faktory tradičního zpracování a vyhodnocení i množství dosud získaných informací terénním výzkumem. Zpracování velkých souborů dat je vzhledem k zkušenosti posledních padesáti let české archeologie neustále aktuální a neřešený problém, který vyjma zpracování Bylan a Pohanska nebývá koncepčně řešen.

Náplň práce lze shrnout do dvou širších tématických okruhů:

- I. Formální zpracování a utřídění získaných dat včetně návrhu pravidel jejich zpřístupnění tak, aby uvedené datové zdroje poskytovaly důvěryhodnou základnu pro konstrukci různých tématických projektů.

Tento okruh problémů je motivován především zkušeností, že soubory archeologických dat, jejichž souhrnné zpracování přesahuje buď časové, finanční či „energetické“ možnosti jedince, zůstávají zpracovány pouze částečně a výběrově. Možnost navázání na takto rozpracované soubory je silně omezena neexistencí pozitivní či negativní evidence provedených prací nebo využitím dostupného formátu výsledků. Druhým důvodem, proč některé výsledky terénních prací nejsou zpřístupňovány kolegům, je obava, že v případě

poskytnutí získaných dat autor výzkumu ztrácí prakticky možnost kontroly nad jejich využitím. Zároveň vymáhání autorských práv je obecně na základě současné judikatury sporné. Dochází tak k neustálému odkládání zpracování a akumulaci nevyhodnoceného archeologického materiálu, přičemž důvody i rozsah přesahují racionální hranice.

Výsledkem týmové práce by mělo být vydiskutování této problematiky a navržení třídění jak primárních archeologických dat, tak i dat odvozených při jejich dílčích zpracování. Systematická evidence by poté umožňovala na základě vyhodnocení jednotlivých kroků analyzovat i již dříve dosažené výsledky při řešení jiných témat. Postupně by tak byl vytvořen prostor pro co nejširší tématické pokrytí odborně zpracovávaných problémů při dodržení základní jistoty ochrany vykonané či probíhající práce.

II. Zpracování získaných dat ve vztahu k současným představám a stavu poznání jednotlivých prehistorických období.

Řešení tohoto okruhu otázek může probíhat současně s A) a předpokládá postup podle skupinového členění komponent dle možné či předpokládané úrovně výpovědi. Tato členění vychází z chronologického a hodnotového vymezení nálezů a zahrnuje:

A – komponenty s očekávaným výrazným přínosem k současnému stavu poznání.

- starší doba bronzová (pohřební, zásobní a odpadní areály)
- období HaD – LaA (pohřební areál žárových (?) a kostrových hrobů, ohrazený (?) areál s možnou vnitřní strukturou)

B – komponenty, jejichž výpověď doplní nebo dokumentuje současný stav poznání.

- pohřebiště kultury se zvoncovitými poháry
- pohřebiště vinařského stupně doby stěhování národů

C – komponenty na dané lokalitě doplňkové

- nálezy doby laténské (LaB-C)
- sídlištní nálezy řivnáčské kultury
- nálezy kultury se šňůrovou keramikou
- ostatní eneolitické nálezy

Odborné zpracování bude probíhat na základě spolupráce s přizvanými odborníky. Řešené okruhy otázek a především hloubka zpracování bude diskutována před vstupem do projektu, zároveň bude představena náplň a časový rozvrh výstupů.

V současné době lze přestavit plán v oblastech zpracování okrajových témat na příští dva roky (viz dále), detailnější rozpracování plánu hlavních témat bude představeno po ukončení terénní části.

konkrétní postup prací a plánované výstupy:

1. Základní fáze zpracování představuje navržení takového systému evidence a třídění archeologických dat, který bude splňovat podmínky úplnosti a pokud možno uzavřenosti vzhledem k informacím získaným terénní částí (tj. konkordance objektů a nálezů, seznam sáčků, tabulka základního zpracování nálezů, kresebná dokumentaci objektů, GIS plán, fotodokumentace, materiálové spektrum nálezů a metadatovou příručku (manuál). Dalším požadavkem je, aby bylo možné podchytit a zanést v uvedeném systému třídění i průběžné a neúplné výsledky práce, ke kterým by bylo možné opět z různých úrovní zpracování přistupovat případně je analyzovat.

Veškerá získaná data budou archivována v digitální podobě, případné tištěné výstupy musí splňovat současné požadavky tradičního zpracování. Formáty zpracování budou kompatibilní se současným způsobem archivace dat v ARU.

Nedílná součást vytvoření navrhovaného systému třídění dat je předložení schématu podmínek a smluvního zajištění s právní ochranou takto utříděných a zpřístupněných dat při jejich poskytování dalším osobám.

Předpokládané výstupy:

- Navržený systém bude diskutován na schůzích oddělení, po vypracování do dvou let představen na konferenci „Počítačová podpora v archeologii“.
- Diskuse představ ochrany dat v rámci oddělení (ale nejlépe celého Ústavu), v případě konsensu vytvoření vzorů smluv.
- V případě úspěšného otestování systému evidence a třídění dat z Vliněvsi existuje možnost aplikace systému i na jiné rozsáhlejší soubory neutříděných dat v ARU

2. Úroveň odborného zpracování lze v současné době z výše uvedených důvodů plánovat pouze v horizontu 2 let.

Předpokládané výstupy:

- 2 přednášky na odborných konferencích (téma: pohřební areál starší doby bronzové, pohřebiště období stěhování národů)
- příprava rukopisu dokumentace a vyhodnocení pohřebiště doby stěhování národů, zhodnocení dokladů osídlení řivnáčské kultury

požadavky (personální, věcné, legislativní):

- investice do systému dokumentace a třídění archeologických dat. Možno zakoupit buď existující (např. švédský Siteworks, 1-4 licence 36 000 Kč) nebo vytvořit systém přímo adaptovaný pro potřeby Vliněvsi (předběžně cca 30 000 – 50 000 Kč);
- prostředky na mzdu 1 pracovníka na zajištění technických prací při digitalizaci dat a dalších pomocných pracích (cca 2-3 roky, nezbytné);
- výrazně posílit konzervaci keramiky (v současné době skluz cca 2 roky, nezbytné urychleně řešit);
- zajistit a posílit laboratorní zpracování antropologického materiálu (v současné době je mytí a rekonstrukce kostí řešena výhradně brigádníky a urychlení není z prostorových důvodů již možné. Laborantka antropolog. odd. (T. Davidová) je plně vytížena potřebami jiných výzkumů a projektů);
- průběžná dokumentace keramiky, roční náklady řádově desetitisíce korun
- digitální fotoaparát s možností přímého připojení k PC (cca 18 000 – 25 000 Kč);
- vhodnou fotolampu (možné i dlouhodobější zapůjčení);
- 1 větší externí HDD přes USB/LAN (8 000 Kč);
- právní porada (cca 6 000 Kč).

-
- *název týmu: Výzkum a prostorová analýza sídelních struktur mladšího pravěku*

vedoucí týmu: PhDr. Miloslav Chytráček, Ph.D.

členové týmu a jejich role v práci týmu:

PhDr. Miloslav Chytráček, Ph.D.– vedení terénních výzkumů, koordinace prací, plánování společných výstupů a kontrola jejich plnění, axonometrické rekonstrukce vybraných sídelních situací, krešbná dokumentace a vědecké zpracování artefaktů

Mgr. Petr Pokorný, Ph.D. – pylové analýzy, odebrání vzorků pro radiokarbonové datování

RNDr. Roman Křivánek – magnetometrický průzkum, geoelektrický odporový průzkum, průzkum detektory kovů

Mgr. René Kyselý – analýza osteologických nálezů z výzkumu. Sledovány budou hospodářské aspekty vyplývající z nalezených kostí.

externí členové týmu:

ZČU Plzeň: Mgr. L.Šmejda; Mgr. L.Janiček; Mgr. J. Pavelka, Ph.D.; Mgr. J.John; Mgr. L.Rytíř; Mgr.R.Novák.

JČM České Budějovice: Mgr. O.Chvojka, Ph.D.

ZČM Plzeň: Bc. M.Metlička

NM Praha: PhDr. M. Slabina

PF MU Brno: Mgr. M.Hložek

Ústav antropologie PF MU Brno: RNDr. M.Králík, Ph.D.

Strakonice: PhDr. J.Michálek

Volyně: A. Majer.

Blons (Rakousko): Dr. N. Boenke.

Abstrakt:

Cílem týmové spolupráce je studium pravěkých společností doby bronzové a železné, které vychází z kombinace archeologických a paleoenvironmentálních pramenů. Jako modelová území byly zvoleny dva regiony – západní a jižní Čechy, nacházející se na pomezí mezi centrálními částmi Čech a Podunajím. Tyto regiony tak nabízejí jak možnosti postižení dálkových interregionálních vazeb v archeologických strukturách, tak i paleoenvironmentální data z oblastí tradičně pojímaných jako méně vhodných k osídlení. Úspěšné řešení vyžaduje úzkou spolupráci specialistů několika vědních oborů (např. archeologie, botaniky, zoologie, genetiky, antropologie, geofyziky, geologie), která již probíhala nebo je nově plánovaná v připravených grantových projektech.

Konkrétní projekty:

1. Hradiště Vladař: studium komplexních pravěkých společností a jejich interakce s krajinou.
 - o Hlavní empirickou složkou archeologické části projektu je poznání a studium jednotlivých fází vývoje centrálního sídla a jeho bezprostředního zázemí v okruhu 25 km. Druhá část projektu studuje využití krajiny a hospodářské otázky v modelovém území v průběhu doby bronzové a železné.
 - o Členové týmu: PhDr. M.Chytráček, Ph.D., Mgr. P. Pokorný, Ph.D., RNDr. R.Křivánek, Mgr. R. Kyselý (ARÚ Praha); Mgr. L.Šmejda, Mgr. L.Janiček, Mgr. J. Pavelka, Ph.D., Mgr. R.Novák (ZČU Plzeň), Mgr. M.Metlička (ZČM Plzeň), Dr.N.Boenke (Herawies 42, A-6723 Blons).
2. Kultovní areál na vrchu Burkovák u Nemějic jako zdroj poznání vývoje náboženské symboliky.
 - o Cílem projektu je zhodnocení všech nálezů a nálezových situací kultovního areálu ze starší doby železné. Přírodovědné i archeologické analýzy hliněných plastik, geofyzikální a revizní sondážní výzkum přinese lepší poznání vývoje spirituální symboliky; aplikace nedestruktivních prospekčních metod ve vymezeném transektu v zázemí lokality přispěje k celkovému zasazení kultovního areálu do sídelní struktury starší doby železné.
 - o Členové týmu: PhDr. M.Chytráček, Ph.D. (ARÚ Praha), Mgr. O.Chvojka, Ph.D. (JČM České Budějovice), PhDr. J.Michálek (Strakonice), Mgr. J.John, Mgr. L.Rytíř (ZČU Plzeň), PhDr. M.Slabina (NM Praha), A.Majer (Volyně), Mgr. M.Hložek (PF MU Brno), RNDr. M.Králík, Ph.D. (Ústav antropologie PF MU Brno).

3. Každoroční organizování sekce „Archeologické pracovní skupiny východní Bavorsko/Horní Rakousko/západní a jižní Čechy. Účast na mezinárodních i domácích konferencích.

4. Univerzitní výuka:

- semestrální kurz „Pravěk 4 - Sídlní struktury závěru doby bronzové, starší a mladší doby železné ve střeoevropském prostoru“ (M. Chytráček) na Katedře archeologie ZČU Plzeň

- výběrová přednáška „Die Höhensiedlungen der Bronze-, Hallstatt-, und Latènezeit in Westböhmen“ (M.Chytráček) na Friedrich-Schiller-Universität, Lehrstuhl für Ur- und Frühgeschichte Jena.